

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1)

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนคือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยคนที่มีคุณภาพที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคน สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า แก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต เริ่มจากการวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ทั้งการดำรงชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมถึงสร้างสรรค์พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 2)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นมนุษย์ที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตัวเอง สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักฟังตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1) สภาพการจัดการศึกษาของไทยในระยะที่ผ่านมาพบว่าวิกฤตการณ์ทางการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ เรื่องคุณภาพการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของไทยทำให้คนไทยบางส่วนส่งบุตรหลานไปเรียนต่อต่างประเทศในขณะที่คนไทยอีกส่วนหนึ่งพยายามให้ลูกหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่คิดว่ามีคุณภาพดี ถึงแม้บางครั้ง โรงเรียนนั้นจะอยู่ห่างไกลและเด็กต้องเสียเวลาและเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางก็ตาม ส่วนคนที่ไม่มีทางออก ซึ่งนับว่าเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศจำต้องยอมให้บุตรหลานเรียนในโรงเรียนที่ไม่แน่ใจในคุณภาพต่อไป ถึงแม้ว่าในระยะที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาโดยตลอด แต่จากการ

ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ ปี 2540 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของรายวิชาต่างๆ ส่วนใหญ่มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นต้นว่า คะแนนเฉลี่ยในรายวิชาคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นม.6 มีค่าไม่ถึงร้อยละ 30 แสดงว่านักเรียนทำข้อสอบได้ไม่ถึง 1 ใน 3 ของข้อสอบทั้งหมด นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว คุณธรรม จริยธรรมและความปลอดภัยของร่างกายและจิตใจของเด็กไทยก็ยังอยู่ในสภาวะเสี่ยงเช่นกัน ดังตัวอย่างของปัญหาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในสถานศึกษาขณะนี้ จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษาไทยที่จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถหรือจริยธรรม คุณธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของไทย โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2545,หน้า 1)

ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ การเรียนรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเป็นสุข การปลูกฝังความรักในการเรียนรู้ เพื่อสร้างวัฒนธรรมในความสัมพันธ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กและเยาวชนเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรสร้างให้เกิดขึ้นในระบบการศึกษาไทย (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา,2544,หน้า 1) มนุษย์มีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยธรรมชาติเพื่อเป็นกลไกที่จะช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถและความรู้สึกนึกคิดให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ คิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ,2539,หน้า 1)

การปฏิรูปการศึกษาถือว่ามีสำคัญยิ่งในการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สามารถผลิตและพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในประชาคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2543,หน้า 3) และรัฐบาลถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณภาพ โดยระบุในด้านการศึกษาว่ามีความจำเป็นต้องเร่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาความรู้และเป็นสังคมที่ประชาชนมีความสุข สนุกสนานกับการหาประสบการณ์และความรู้ใหม่ๆ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์,2548,หน้า 7) โดยสมองของมนุษย์ที่ธรรมชาติให้มาเป็นเพียงห้องว่างๆ ที่ยังไม่ได้ตกแต่ง ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม จึงจะทำให้สมองเป็นห้องที่สมบูรณ์เป็นสมองที่ฉลาด สิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกระตุ้นให้มีการสร้างเครือข่ายเส้นใยประสาทและจุดเชื่อมต่อขึ้นมากมาย อันจะส่งผลให้มีความฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์,2542,หน้า 13)

โดยสรุปสมองกับการเรียนรู้จึงควรพิจารณาถึงการใช้ความรู้ในเรื่องการเติบโตและ พัฒนาการของสมองในแต่ละวัยมาเป็นเป้าหมาย ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้กระบวนการขยายตัว และตัดทอนส่วนที่ไม่ได้ใช้ รวมทั้งการทำงานร่วมกันทั้ง 2 ซีก ซึ่งเป็นรากฐานการเปลี่ยนแปลง ของสมองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในสถานศึกษาการเรียนรู้จะผ่านระบบเรียนรู้ (การเรียนการสอน) ธรรมดาเป็นส่วนปัจจัยภายในที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่ส่วนสำคัญอยู่ที่ปัจจัยภายนอก อาจจะส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร การเลี้ยงดู หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพและสังคม โดยเฉพาะครอบครัว สื่อการเรียนรู้ การศึกษา ศาสนา พื้นที่สาธารณะ ชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สูงสุดในแต่ละวัย (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2548, หน้า 11)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นต้นแบบการพัฒนา แก่โรงเรียนอื่น ผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณชนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพและสร้างสรรค์มากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาค ตะวันออก
2. เพื่อศึกษาคุณภาพทางการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของ โรงเรียนมัธยมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานที่ตั้งและขนาดโรงเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพทางการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานที่ตั้งและขนาดโรงเรียน
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนกับคุณภาพ ทางการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
6. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพทางการศึกษาของ โรงเรียน จากปัจจัยสิ่งแวดล้อม ทางการเรียนการสอนของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอเพื่อพัฒนาและปรับปรุง สิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เผยแพร่ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานต่อไป
3. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับใด
2. คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับใด
3. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานที่ตั้ง มีความแตกต่างกันหรือไม่
4. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามขนาด โรงเรียน มีความแตกต่างกันหรือไม่
5. คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานที่ตั้ง มีความแตกต่างกันหรือไม่
6. คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามขนาด โรงเรียน มีความแตกต่างกันหรือไม่
7. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่
8. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนสามารถพยากรณ์คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้หรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามสถานที่ตั้ง มีความแตกต่างกัน
2. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามขนาดโรงเรียน มีความแตกต่างกัน
3. คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามสถานที่ตั้ง มีความแตกต่างกัน
4. คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามขนาดโรงเรียน มีความแตกต่างกัน
5. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน
6. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนสามารถพยากรณ์คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนได้

กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของนักวิชาการทางการบริหาร ดังนี้

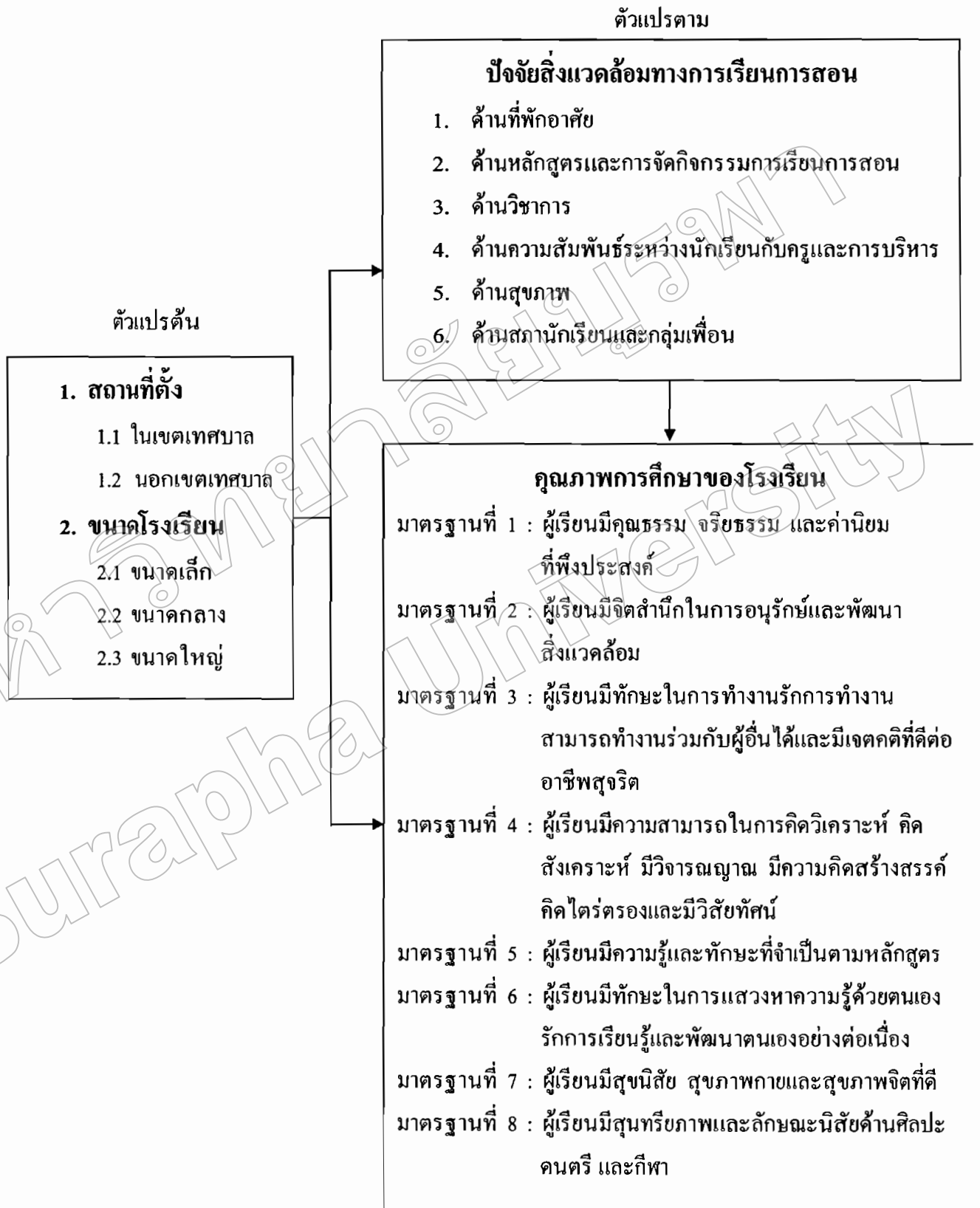
1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลการเรียนของนักเรียน ตามแนวคิดของแอสติน (Astin, 1985, pp.147-150) ที่ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลทางการเรียนของนักเรียน ประกอบด้วย หลักการ 6 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้กับการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน คือ ด้านที่พัทอาศัย และอาคารสถานที่ ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านวิชาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูและการบริหาร ด้านสุขภาพ ด้านสถานนักเรียนและกลุ่มเพื่อน

2. คุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพคุณภาพการศึกษา มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ที่มีขอบข่าย คือ คุณลักษณะของผู้เรียน 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ ดังนี้มาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 : ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒาสังแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 : ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 4

: ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 : ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 : ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 : ผู้เรียนมีสุนนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 8 : ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาประสานความคิดเป็นกรอบความคิดในการศึกษาค้นคว้า ดังภาพที่ 1

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง โดยใช้กรอบความคิดดังนี้

1.1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดของแอสติน (Astin,1985,pp.147-150) ประกอบด้วย หลักการ 6 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้กับการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ

1.1.1 ด้านที่พักอาศัย

1.1.2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.1.3 ด้านวิชาการ

1.1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูและการบริหาร

1.1.5 ด้านสุขภาพ

1.1.6 ด้านสถานนักเรียนและกลุ่มเพื่อน

1.2 คุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สมศ.) ได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพศึกษามาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ที่มีขอบข่าย คือ คุณลักษณะของผู้เรียน 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 : ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 : ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 : ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 : ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 : ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 : ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 : ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก คือ จังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด ชลบุรี ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และสระแก้ว ซึ่งมีโรงเรียนขนาดเล็ก 67 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 70 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 39 โรงเรียน รวม 176 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 6,104 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 608-609) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น

3.1.1 สถานที่ตั้ง

3.1.1.1 ในเขตเทศบาล

3.1.1.2 นอกเขตเทศบาล

3.1.2 ขนาดโรงเรียน

3.1.2.1 ขนาดเล็ก

3.1.2.2 ขนาดกลาง

3.1.2.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกตามแนวคิดของแอสติน (Astin, 1985, pp. 147-150) โดยจำแนกออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

3.2.1.1 ด้านที่พักอาศัย

3.2.1.2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2.1.3 ด้านวิชาการ

3.2.1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูและการบริหาร

3.2.1.5 ด้านสุขภาพ

3.2.1.6 ด้านสถานักเรียนและกลุ่มเพื่อน

3.2.2. คุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพ การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ที่มีขอบข่าย คือ คุณลักษณะของผู้เรียน 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 : ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 : ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 : ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 : ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 : ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 : ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 : ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการดำเนินการเรียน การสอนของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นอยู่ปัจจุบัน วัดได้จากการตอบ แบบสอบถามของครู ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านที่พักอาศัยและอาคารสถานที่ หมายถึง บริเวณที่พักของ นักเรียน หอพักนักเรียน บ้านพักครู บ้านพักคนงาน และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ห้องบริการต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ห้องน้ำ ห้องสุขา สภาพและลักษณะของ ห้องเรียน อุปกรณ์ในห้องเรียน

1.2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัย สิ่งแวดล้อมด้านหลักสูตร หมายถึง ลักษณะเนื้อหาวิชาที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ภาควิชา ได้แก่ สารการเรียนรู้แกนร่วม คือสารการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐาน และสารการเรียนรู้ แกนเลือก คือ สารที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ตามความสามารถ ความถนัดและความ สนใจ ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก และอื่น ๆ ที่เอื้อประโยชน์และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ทั้งด้านวิชาการ วิชาการงาน และวิชาชีพชีวิต ตลอดจนเทคนิควิธีการเรียนการสอน

1.3 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาตามแผนงาน การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การจัดทำแผนงานบริหารวิชาการ การจัดหาเครื่องเขียน แบบเรียน การจัดบริการแนะแนว การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดทำวารสารทาง วิชาการ การช่วยเหลือทางวิชาการ การวัดผลและประเมินผลและการประชาสัมพันธ์ผลการ ปฏิบัติงาน

1.4 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และการบริหาร หมายถึง พฤติกรรมทางการเรียนการสอน อันได้แก่ ความเชื่อฟัง ความประทับใจ การเข้าร่วม กิจกรรมการเรียน และการเรียนรู้ด้วยวิธีการกระทำ จนเกิดเป็นทักษะและกิจนิสัย ส่วนการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานด้านการบริหาร โรงเรียน การจัดบริการทางวิชาการและด้านธุรการ รวมทั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับนักเรียน

1.5 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพของโรงเรียน หมายถึง การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม ทั้งมิติทางจิตวิญญาณ (มโนธรรม) ทางสังคม ทางกาย และทางจิต มิได้หมายถึงเฉพาะการไม่พิการและการไม่มีโรคเท่านั้น แต่หากหมายรวมไปถึงการมีพละทานามัยที่ สมบูรณ์ มีร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บด้วยการออกกำลังกาย ห่างไกลยาเสพติด สุขภาพกายดี สุขภาพใจดี การเรียนก็สัมฤทธิ์ผล

1.6 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้านสถานนักเรียนและกลุ่มเพื่อน หมายถึง คณะกรรมการสภานักเรียน หรือกิจการนักเรียน ตลอดจนพฤติกรรมความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน การพบปะสังสรรค์ เพื่อการบันเทิง ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ความสนใจในการเรียน และพฤติกรรมกรเรียนของ เพื่อนร่วมชั้น

2. คุณภาพการศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐาน ตัว บ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้าน คุณภาพผู้เรียน ที่มีขอบข่าย คือ คุณลักษณะของผู้เรียน 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 : ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 : ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 : ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 : ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 : ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 : ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 : ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

3. สถานที่ตั้ง

3.1 ในเขตเทศบาล หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตบริหารงานเทศบาล กระทรวงมหาดไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

3.1.1 เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีการประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทย

3.1.2 เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป

3.1.3 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ซึ่งมีการประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

3.2 นอกเขตเทศบาล หมายถึง ท้องถิ่นซึ่งมิได้มีการประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาล ประกาศกระทรวงมหาดไทย

4. ขนาดโรงเรียน

4.1 ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 499 คนลงมา

4.2 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน

4.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

5. ภาคตะวันออก หมายถึง พื้นที่ 8 จังหวัด ประกอบด้วย ระยอง จันทบุรี ตราด ชลบุรี ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และสระแก้ว

6. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4 ในหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน